

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Biuletyn
Teleks 1000 1000

BS/307/117/90

KANDYDACI NA PREZYDENTA

Komunikat z badań

Warszawa, październik 1990 r.

W przededniu rozpoczęcia debaty sejmowej wyznaczającej oficjalnie początek kampanii wyborczej na prezydenta, powtórzyliśmy pytanie zadane naszym respondentom w czerwcu¹: "Gdyby jeszcze w tym roku ogłoszono powszechne wybory nowego prezydenta, to kogo chciał(a)by Pan(i) widzieć na tym stanowisku? Proszę podać tylko jedną osobę".

Procentowy rozkład odpowiedzi przedstawiał się następująco:

<u>Kandydaci</u>	<u>Terminy badań</u>	
	VI '90	IX '90
L.Wałęsa	15,6	17,8
T.Mazowiecki	18,0	15,8
K.Skubiszewski	0,0	8,9
B.Geremek	9,2	8,5
W.Jaruzelski	11,9	6,8
inni	15,4	10,4
nie ma odpowiedniego kandydata	10,5	13,3
trudno powiedzieć	19,4	18,5

Mimo że w dniach przeprowadzania wywiadów nie były znane inne kandydatury poza L.Wałęsą, większość respondentów była zdecydowana, kogo najchętniej widziałaby w roli prezydenta. Jedynie co trzeci badany powstrzymał się od wyrażania na ten temat swojej opinii lub twierdził, że nie ma odpowiedniego kandydata. Już w czerwcu około 1/3 respondentów dokonała wyboru, kto lepiej nadaje się na urząd prezydenta - L.Wałęsa czy T.Mazowiecki. Obecnie obserwuje się nieznaczne powiększenie elektoratu pierwszego z kandydatów, przy jednoczesnym zmniejszeniu drugiego. Trzecią pozycję na czerwcowej liście zajmował W.Jaruzelski, jednakże w okresie trzech miesięcy grono zwolenników obecnego prezydenta znacznie zmalało - wymienia go jedynie co dwudziesty ankietowany. Stosunkowo wysoką i utrwaloną pozycję na liście kandydatów

¹ Comiesięczne badania przeglądowe pod hasłem "Aktualne problemy i wydarzenia" przeprowadzane na ogólnopolskich reprezentatywnych próbach dorosłej ludności zrealizowano: (6) w dniach: 22-26 czerwca 1990 r. (N=1490) oraz (8) w terminie: 10-17 września 1990 r. (N=1484).

ma B.Geremek, a K.Skubiszewski, którego nazwisko na tej liście pojawiło się dopiero we wrześniu, zdobył od razu dość liczny elektorat. Inne propozycje padające we wrześniu - jeszcze 22 kandydaty - były wskazywane przez bardzo nielicznych. Np. L.Balcerowicza wymieniło 0,8%; R.Bartoszcze - 0,2%; R.Kaczorowskiego - 0,3%; E.Łętowską - 1,1%; A.Michnika - 1,2%; L.Moczulskiego - 0,1%; A.Stelmachowskiego - 0,3% wyborców.

W obu badaniach więcej zwolenników prezydentury L.Wałęsy było wśród mieszkańców wsi niż miast (tab. 1 aneksu). We wrześniu jednak wzrósł (o 8 punktów procentowych) odsetek jego zwolenników w dużych miastach. Odwrotna tendencja wystąpiła wśród potencjalnego elektoratu T.Mazowieckiego - częściej był wybierany przez mieszkańców miast niż wsi, przy czym we wrześniu jego notowania w miastach spadły, zwłaszcza w tych średniej wielkości.

W niektórych regionach Polski, a mianowicie w północno-wschodnim (Białystok), północnym (Gdańsk), południowym (Katowice), południowo-wschodnim (Kraków) i południowo-zachodnim (Wrocław) obaj główni pretendenci na urząd prezydencki mieli duże, podobnie liczne grono swoich potencjalnych wyborców. Z kolei w regionie środkowym (Warszawa) i środkowo-wschodnim (Lublin) zdecydowanie przeważały "głosy" na korzyść L.Wałęsy.

Na preferencje ankietowanych ma wpływ ich wykształcenie i przynależność do grupy społeczno-zawodowej: osoby z wykształceniem podstawowym, rolnicy, robotnicy niewykwalifikowani oraz emeryci i renciści częściej wskazywali L.Wałęsę niż innych kandydatów, a osoby z wykształceniem wyższym, inteligencja i prywatni właściciele - T.Mazowieckiego. Przy utrzymującej się opisanej tendencji, we wrześniu zmniejszyła się jednak (o 8%) liczba zwolenników T.Mazowieckiego wśród inteligencji, a wzrosła (o 10%) ich grupa popierająca L.Wałęsę. Jednocześnie robotnicy wykwalifikowani nieznacznie częściej wymieniali T.Mazowieckiego.

Na podstawie uzyskanych danych można pokusić się o wstępną charakterystykę potencjalnego elektoratu wymienionych pięciu kandydatów na prezydenta, którzy uzyskali znaczący odsetek wskazań (tab. 2 aneksu). L.Wałęsę wymieniały najczęściej osoby z wykształceniem podstawowym i średnim, rolnicy i mieszkańcy wsi, respondenci z regionu środ-

kowego (Warszawa), południowo-wschodniego (Kraków) i południowego (Katowice). T.Mazowiecki miał najwięcej zwolenników wśród: mężczyzn, mieszkańców miast, osób mających średnie lub wysokie dochody, zamieszkałych w regionach: południowym (Katowice), południowo-wschodnim (Kraków), południowo-zachodnim (Wrocław) oraz środkowym (Warszawa). K.Skubiszewskiego preferowali: mężczyźni, mieszkańcy miast, przedstawiciele inteligencji, pracownicy umysłowi, osoby z wykształceniem średnim lub wyższym, mający wysokie dochody, zamieszałi w regionie południowo-wschodnim (Kraków) lub środkowo-zachodnim (Poznań). B.Geremek był z kolei wskazywany przez: osoby w wieku 30-39 lat, mieszkańców miast i regionów: południowego (Katowice) i południowo-zachodniego (Wrocław). Wśród zwolenników gen. W.Jaruzelskiego więcej było kobiet niż mężczyzn, osób do 39 lat i w wieku 50-59, z wykształceniem podstawowym i średnim, emerytów i rencistów, osób mających niskie dochody, mieszkańców regionu środkowo-zachodniego (Poznań) i południowo-zachodniego (Wrocław).

W porównaniu z danymi z sondażu czerwcowego, struktura elektoratu L.Wałęsy i T.Mazowieckiego uległa pewnym zmianom. Zwiększył się procentowy udział potencjalnych wyborców L.Wałęsy ze średnim i wyższym wykształceniem, a zmniejszył - z podstawowym i zasadniczym; wzrosła (o 5%) liczba przedstawicieli inteligencji, a zmalała (o 7%) rolników. T.Mazowiecki cieszył się we wrześniu większą niż w czerwcu popularnością wśród robotników oraz osób z wykształceniem podstawowym bądź zawodowym, natomiast mniejszą - przedstawicieli inteligencji, pracowników umysłowych i rolników, a także osób z wykształceniem wyższym.

Poglądy polityczne znacznej części ankietowanych opowiadających się za L.Wałęsą jako prezydentem były sprecyzowane: co czwarty z nich zadeklarował poparcie dla kandydatów Porozumienia Centrum w wyborach parlamentarnych, a co drugi popierał akcję prowadzoną przez liderów tego ugrupowania zbierających podpisy pod petycją żądającą ustąpienia obecnego prezydenta. W ciągu ostatnich 3 miesięcy narastało wśród tego elektoratu niezadowolenie z ogólnego kierunku rozwoju sytuacji w kraju: odsetek twierdzących, że sytuacja zmierza w dobrym kierunku zmalał aż o 13 punktów, a tych, którzy uważali, że w złym - wzrósł o 7. Respondenci optujący za T.Mazowieckim, K.Skubiszewskim lub B.Geremkiem byli z kolei na ogół akcji zbierania podpisów przeciwni, deklarowali wybór

ROAD w nadchodzących wyborach parlamentarnych, a ponad połowa z nich była przekonana, że rozwój sytuacji idzie w dobrym kierunku. Wyborcy W.Jaruzelskiego unikali jednoznacznych deklaracji politycznych, nie opowiadali się za żadnym z ugrupowań politycznych związanych z "Solidarnością" i krytycznie oceniali kierunek przemian w naszym kraju.

Zatem u progu kampanii prezydenckiej opinia publiczna prezentuje dość szerokie spektrum preferencji wyborczych, choć wszystko wskazuje, że walka wyborcza rozegra się między najpopularniejszymi kandydatami - L.Wałęsą i T.Mazowieckim.

Wiele jednak zależy od tego, któremu z nich uda się pozyskać poparcie zwolenników innych kandydatów - jeżeli nie w pierwszej, to na pewno w drugiej turze wyborów prezydenckich.

ANEKS

Tabela 1. Rozkład preferencji wyborczych w grupach społeczno-zawodowych

w procentach

Charakterystyka badanych	Wskazujący poszczególnych kandydatów na prezydenta									
	L. Wałęsę		T. Mazowieckiego		K. Skubiszewskiego		B. Geremka		W. Jaruzelskiego	
	VI '90	IX '90	VI '90	IX '90	VI '90	IX '90	VI '90	IX '90	VI '90	IX '90
Ogółem	15,9	17,8	18,3	15,8	-	8,9	9,4	8,5	12,2	6,8
<u>Miejsce zamieszkania</u>										
Wieś	20,0	20,4	14,9	13,8	-	5,5	7,6	6,9	16,1	9,2
Miasto (ogółem)	13,3	16,2	20,5	17,1	-	11,0	10,5	9,6	9,6	5,3
do 20	17,1	11,7	15,3	16,9	-	11,7	8,7	11,7	15,8	8,4
21-100	16,3	15,0	22,2	15,4	-	12,4	8,7	6,0	10,3	5,3
101-500	12,8	15,5	26,7	21,8	-	11,1	10,3	11,1	7,0	4,8
500 tys. i więcej mieszkańców	14,6	22,9	15,1	12,6	-	8,0	11,6	10,9	6,5	3,4
<u>Wykształcenie</u>										
Podstawowe	20,1	22,7	15,4	13,5	-	5,3	7,5	7,1	13,2	9,3
Zasadnicze zawodowe	19,7	17,3	16,4	18,7	-	4,9	9,2	8,4	14,2	6,3
Średnie	10,7	14,3	21,6	14,3	-	12,0	10,0	9,2	10,7	5,9
Wyższe	7,9	15,6	23,6	22,0	-	19,1	15,0	11,3	7,9	3,5
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>										
Inteligencja	6,8	16,4	31,1	23,0	-	18,0	12,2	9,8	8,1	5,7
Pozostali umysłowi	8,3	12,9	20,8	15,7	-	15,7	11,6	10,5	11,6	4,3
Pracownicy handlu i usług	20,0	10,9	13,3	13,0	-	4,3	6,7	4,3	13,3	15,2
Robotnicy wykwalifikowani	18,6	17,9	16,9	18,3	-	6,0	11,3	10,1	12,1	3,7
Robotnicy niewykwalifikowani	19,8	22,9	15,4	13,5	-	5,2	6,6	5,2	18,7	8,3
Rolnicy	22,1	25,1	14,3	12,0	-	1,8	9,0	8,4	12,7	7,8
Prywatni właściciele	13,0	16,1	26,1	25,0	-	10,7	19,6	8,9	6,5	0,0
Emeryci, renciści	18,2	20,4	16,1	13,9	-	10,0	8,9	9,3	11,3	9,3
Inni niepracujący	11,9	13,6	23,2	14,5	-	6,4	4,9	6,0	12,4	8,5
<u>Dochód na osobę</u>										
Niski (do 300 tys.)	18,5	18,9	15,8	12,2	-	7,0	7,3	7,8	15,6	9,4
Przeciętny (od 301 do 500 tys.)	12,6	18,1	17,9	18,6	-	8,7	11,4	9,2	10,8	4,8
Wysoki (pow. 500 tys.)	14,8	14,1	30,6	20,6	-	13,7	11,5	9,7	3,8	3,6

Tabela 2. Charakterystyka elektoratu poszczególnych kandydatów na prezydenta

w procentach

Charakterystyka badanych	Elektorat									
	L. Wałęsy		T. Mazowieckiego		K. Skubiszewskiego		B. Geremka		W. Jaruzelskiego	
	VI '90	IX '90	VI '90	IX '90	VI '90	IX '90	VI '90	IX '90	VI '90	IX '90
Ogółem	15,9	17,8	18,3	15,8	-	8,9	9,4	8,5	12,2	6,8
<u>Płeć</u>										
Mężczyźni	55,4	52,9	52,6	56,4	-	59,8	52,6	54,9	46,6	34,7
Kobiety	44,6	47,1	47,4	43,6	-	40,2	47,4	45,1	53,4	65,3
<u>Wiek</u>										
Do 29	14,6	10,6	19,1	11,5	-	9,4	7,3	9,0	11,8	24,5
30-39	24,0	29,8	22,8	29,6	-	26,8	22,6	37,7	31,5	21,4
40-49	24,9	21,2	23,6	27,4	-	22,8	31,4	24,6	23,0	18,4
50-59	15,9	18,0	18,7	13,3	-	18,1	19,7	15,6	15,7	21,4
60 i więcej lat	20,6	20,4	15,7	18,1	-	22,8	19,0	13,1	18,0	14,3
<u>Miejsce zamieszkania</u>										
Wieś	48,7	45,1	31,3	34,5	-	24,6	31,4	32,0	51,4	53,1
Miasto	51,3	54,9	68,7	65,5	-	75,4	68,6	68,0	48,6	46,9
<u>Wykształcenie</u>										
Podstawowe	43,8	40,4	29,1	26,9	-	18,9	27,7	26,2	37,6	42,9
Zasadnicze zawodowe	30,5	23,5	22,0	28,6	-	13,4	24,1	23,8	28,7	22,4
Średnie	21,5	27,5	37,7	30,8	-	46,5	34,3	36,9	28,1	29,6
Wyższe	4,3	8,6	11,2	13,7	-	21,3	13,9	13,1	5,6	5,1
<u>Grupa społeczno-zawodowa</u>										
Inteligencja	2,2	7,9	8,6	12,3	-	17,3	6,6	9,8	3,4	7,1
Pozostali umysłowi	7,8	10,7	16,9	14,5	-	26,0	18,4	18,0	14,4	9,2
Pracownicy handlu i usług	5,2	2,0	3,0	2,6	-	1,6	2,9	1,6	4,6	7,1
Robotnicy wykwalifikowani	18,6	15,4	14,7	17,6	-	10,2	19,1	18,0	16,1	8,2
Robotnicy niewykwalifikowani	7,8	8,7	5,3	5,7	-	3,9	4,4	4,1	9,8	8,2
Rolnicy	23,4	16,6	13,2	8,8	-	2,4	16,2	11,5	17,8	13,3
Prywatni właściciele	2,6	3,6	4,5	6,2	-	4,7	6,6	4,1	1,7	0,0
Emeryci, renciści	22,9	22,5	17,7	17,2	-	22,0	19,1	21,3	19,0	26,5
Inni niepracujący	9,5	12,6	16,2	15,0	-	11,8	6,6	11,5	13,2	20,4
<u>Dochód na osobę</u>										
Niski (do 300 tys.)	59,9	51,4	44,1	36,9	-	38,1	40,6	43,4	65,0	66,7
Przeciętny (301-500 tys.)	28,2	33,1	34,6	37,8	-	31,7	43,6	34,4	31,1	22,9
Wysoki (pow. 500 tys.)	11,9	15,5	21,3	25,3	-	30,2	15,8	22,1	4,0	10,4
<u>Rozwój sytuacji w kraju</u>										
Dobry kierunek	60,5	47,2	59,0	57,3	-	52,8	59,9	54,1	25,8	30,6
Zły kierunek	20,6	27,6	18,7	18,1	-	23,6	20,4	23,8	50,0	46,9
Brak opinii	18,9	25,2	22,4	24,7	-	23,6	19,7	22,1	24,2	22,4
<u>Deklaracje wyborcze *</u>										
Głosować(a)bym na kandydatów:										
Porozumienia Centrum	-	25,2	-	12,8	-	14,2	-	12,4	-	4,1
ROAD	-	10,6	-	19,4	-	28,3	-	21,5	-	10,2
Nie związanych z "Solidarnością"	-	5,9	-	10,1	-	15,0	-	11,6	-	25,5
Niegłosować(a)bym	-	18,9	-	19,4	-	14,2	-	12,4	-	29,6
Trudno powiedzieć	-	39,4	-	38,3	-	28,3	-	42,1	-	30,6
<u>Stosunek do akcji zbierania podpisów w sprawie ustąpienia prezydenta:</u>										
Poparcie	-	53,1	-	32,3	-	28,3	-	36,9	-	0,0
Brak poparcia	-	32,7	-	62,4	-	66,9	-	58,2	-	97,9
Brak stanowiska	-	14,2	-	5,3	-	4,7	-	4,9	-	2,1

* Zmienna występowała tylko we wrześniowym sondażu.